

УДК 81'374

НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ АУДІОВАННЮ АНГЛІЙСЬКОГО МОВЛЕННЯ ІЗ ЗАЛУЧЕННЯМ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Олена Ябурова

*ДВНЗ “Донбаський державний педагогічний університет”,
вул. Г. Батюка, 19, Слов'янськ, Донецька область, Україна, 84116*

Наголошено на актуальній проблемі сучасної лінгводидактики – залученні комп'ютерних технологій до навчання молодших школярів англійської мови. Розглянуто один з аспектів комунікативної діяльності учнів на уроках, а саме навчання аудіювання англійського мовлення. Зазначено про переваги залучення до навчального процесу комп'ютерних навчальних засобів, які мають специфічну структуру (гіпертекстовість, інтерактивність, підсилена наочність).

Ключові слова: вивчення англійської мови у початковій школі; аудіювання; комп'ютерні технології.

Однією з характерних ознак сучасної освіти є інформатизація усіх її ланок; від дошкільної до вищої. Особливої актуальності ця тенденція набуває у процесі вивчення іноземної мови в початковій школі, оскільки саме тут потрібно створювати умови для ранньої комунікативно-психологічної адаптації учнів до іншомовного світу, для подолання психологічного бар'єру у використанні іноземної мови як засобу спілкування, розвитку мотивації до подальшого оволодіння мовою тощо. Використання інформаційно-комунікаційних, зокрема комп'ютерних, технологій на уроках англійської мови у молодших класах дає змогу поповнити відсутність природного іншомовного середовища на всіх етапах навчання, повніше реалізувати принцип наочності, здійснювати навчання з урахуванням індивідуальних особливостей кожного учня, створювати кращі умови для контролю знань і навичок.

Питання залучення інформаційно-комунікаційних технологій та мультимедійних навчальних засобів для оновлення навчального процесу різних освітніх галузей проаналізували такі науковці, як В. Биков, С. Гончаренко, Р. Гуревич, М. Жалдак, Ю. Жук, Ю. Машбиць, Н. Морзе, Л. Петухова, Є. Полат, С. Раков, О. Співаковський, Р. Вільямс (Williams R.), К. Маклін (Maclean C.) та ін. У працях цих авторів розглянуто шляхи підвищення ефективності навчання з використанням ІКТ, способи

класифікації програмних засобів, специфіку їхнього впровадження у навчальний процес.

У сучасній лінгводидактиці проблему використання інформаційних технологій досліджували В. Андрієвська, С. Боднар, М. Козуб, Г. Онкович, Л. Скалій, О. Палій та ін. Зокрема, Л. Скалій [1], обґрунтовуючи переваги використання новітніх інформаційних технологій у навчанні іноземних мов, стверджує про те, що комп'ютерне навчання характеризується високою мотивацією і зацікавленістю учнів, надає доступ до необмеженої кількості свіжої автентичної інформації, уможливорює спілкування з носіями мови, ознайомлює з культурою країн, мову яких вивчають, що створює значні переваги порівняно з традиційним навчанням іноземної мови. Крім того, комп'ютерні засоби навчання використовують усі переваги мультимедіа, передусім інтерактивність та гіпертекстовість, що дає змогу залучати значну кількість різноманітних джерел (відео-, аудіо-інформацією, візуальні зображення та ін.).

Проте у наукових дослідженнях майже не відображено процес навчання аудіювання англійського мовлення учнів молодших класів з використанням комп'ютера. Тож **метою нашої статті** є висвітлення можливостей застосування комп'ютерних технологій у навчанні молодших школярів аудіювання англійського мовлення.

Визначимо спочатку зміст навчання аудіювання, який на думку Г. Рогової та І. Верещагіної, складається з трьох компонентів: *лінгвістичного* (мовний і мовленнєвий матеріал); *психологічного* (це формування навичок та вмій користуватися мовою в комунікативних цілях); *методичного* (формування прийомів учіння/виконання завдань) [2, с. 38–48].

У початковій школі зміст навчання аудіювання дослідники характеризують як:

- уміння розуміти одиниці мови та одиниці мовлення (*лінгвістичний компонент*);
- уміння розділяти мовленнєве повідомлення на смислові шматки; уміння утримувати довші звукові ланцюжки, тобто розвивати слухову пам'ять; уміння виділяти головне; знаходити головну думку; відокремлювати головну інформацію від другорядної; ймовірне прогнозування (*психологічний компонент*);
- уміння зосереджено слухати вчителя, диктора, товариша; уміння користуватися аудіозаписом; уміння використовувати підказки (*методичний компонент*) [2, с. 116–132].

Серед елементарних навичок для початкового етапу навчання аудіювання (1–4 класи), без автоматизації яких неможливе подальше вдосконалення у цьому виді мовленнєвої діяльності, у науково-методичній літературі визначають: артикуляційні навички, навички та вміння в області

фонематичного слуху, інтонаційного слуху, навички та вміння довготривалої пам'яті, короткочасної пам'яті, оперативної пам'яті, ймовірного прогнозування, вміння осмислення; навички та вміння, необхідні для адекватного сприйняття та переробки інформації на фонетичному, лексичному та морфолого-синтаксичному рівнях. Серед основних умінь, які мають бути сформовані в учнів початкової школи для успішного аудіювання, методисти виділяють: слухання звуків, розпізнавання слів, розуміння речень, передбачення змісту речення/тексту або значення слова, вміння визначати факти повідомлення; визначити логічні зв'язки між елементами тексту; відділяти головне від другорядного; розуміти основну думку оповідання або вірша; відновлювати зміст прослуханого за смисловими та зоровими віхами (Н. Єлухіна [3, с. 16], Н. Зеленова [4, с. 116], Р. Мильруд [5, с. 137]).

Для ефективного розвитку умінь і навичок аудіювання англійського мовлення у початковій школі доцільно використовувати комп'ютерні засоби. У науково-методичній літературі визначені загальні навчальні можливості технічних засобів навчання іноземної мови, які дають змогу:

- поповнити відсутність природного іншомовного середовища на всіх етапах навчання;
- повніше реалізувати принцип наочності;
- здійснювати навчання з урахуванням індивідуальних типологічних особливостей кожного учня;
- створити кращі умови для програмування і контролю;
- забезпечити прищвидшене формування і розвиток навичок слухового самоконтролю;
- максимально використати аналітичні й імітаційні здібності учнів, повніше мобілізувати їхні внутрішні ресурси;
- виконувати багато активних видів вправ з усіма учнями одночасно (І. Кошман, М. Ляховицький, Л. Городнича [6; 7]).

За допомогою комп'ютера можливо подолати труднощі під час організації навчання аудіювання англійського мовлення. Комп'ютерні технології надають змогу:

- синхронізувати фонограму з візуальним зображенням на екрані дисплея і в такий спосіб створити зорові опори для аудіювання іншомовного тексту;
- організувати зворотний зв'язок індивідуально для кожного учня;
- створити можливість для одночасної роботи над розвитком аудитивних умінь учнів різного рівня навченості [7].

Отже, розвиток аудитивних умінь і навичок у початковій школі значно поліпшиться завдяки залученню комп'ютерних навчальних засобів, серед яких слід назвати “Triple Play English”, “English For Communication”, “Світ слів”, “Мишка Мія вчить мови”, “Кліффорд вчиться читати англійською”,

“Занимательный английский”, “Профессор Хиггинс”, “Англійська з Вінні-Пухом”, “Lingua Land”, “Sing And Learn English”, “Правильна англійська без нудних правил”/ “TellMeMore. Kids” тощо.

Крім того, використання комп’ютерних навчальних засобів допомагає дотримуватись низки психологічних та методичних умов формування та вдосконалення аудитивних навичок та вмінь через:

- керованість процесом формування аудитивних навичок та вмінь завдяки покроковому зворотному зв’язку та одночасному повідомленню результатів кожному учню;
- різноманітність умов тренування, що полягає у варіюванні обсягу, порядку та умов подання матеріалу;
- можливість багаторазового виконання чіткої послідовності операцій з лексичними одиницями, фонетичним та граматичним матеріалом усіма молодшими школярами;
- здійснення предметних дій з лексичним та граматичним матеріалом на екрані комп’ютера;
- поліпшення умов для запам’ятовування кожним учнем завдяки використанню різних видів наочності одночасно;
- врахування вікових та індивідуальних особливостей молодшого школяра, що сприяє більш швидкому просуванню кожного учня;
- підвищення мотивації під час аудіювання, якого досягають завдяки задоволенню, що отримує учень від роботи на комп’ютері, відтворення умов реальної комунікації, заохочення результатів, надання комп’ютерної допомоги в будь-який момент навчального процесу;
- формування в учня початкової школи вмінь самоконтролю та самооцінки [7].

На уроці іноземної мови під час аудіювання зазвичай всі учні слухають той самий текст, виконують однакові передтекстові та післятекстові завдання. Працюючи за комп’ютером, учень залишається наодинці зі своїм завданням. Якщо вчитель підібрав цікаві вправи для виконання на комп’ютері, які відповідають індивідуальному рівню знань дитини, то увага учня концентрується, з’являється бажання виконати завдання якомога краще. Тож вчитель має ретельно підбирати завдання для учнів відповідно до їхнього рівня знань, вмінь та навичок.

Дослідник М. Ляховицький зазначає, що під час навчання аудіювання розрізняють два види джерел інформації [6]: *аудіовізуальні* (наочність, яка об’єднує ображення й озвучування, відеофільми, мовлення вчителя) та *аудитивні* (аудіозаписи). Сприймати мовлення через аудіовізуальні джерела легше, ніж через аудитивні, тож вдалим буде те джерело інформації, в якому поєднуються ці два виду наочності. Найскладнішими є аудитивні джерела

інформації, у яких нема будь-якої зорової опори. Через те, що комп'ютер дає змогу синхронізувати фонограму з візуальним зображенням на екрані дисплея, з'являється можливість створити зорові опори для аудіювання іншомовного тексту. Зорові опори можуть бути у вигляді передтекстових завдань, що спрямовані на зняття труднощів під час слухання тексту. Опори пропонують перед прослуховуванням та в разі необхідності можуть бути на екрані під час слухання. Потім з'являються текстові завдання, які потрібно виконати після прослуховування тексту. Таке використання зорових опор та післятекстових завдань, на думку А. Конишевої, має позитивний ефект у навчанні іншомовного аудіювання [8]. Покращенні можливості унаочнення та наявність гіпертексту дають змогу реалізувати диференційований підхід до навчання.

Серед форм реалізації навчання аудіювання з використанням комп'ютерних технологій, на думку О. Гавриленко [9, с. 214], є такі:

а) для учнів: удосконалення навичок та вмінь аудіювання, а також їхня корекцію завдяки варіюванню умов сприйняття (темп мовлення, кількість пред'явлень аудіотексту, надання опор та орієнтирів), формування лексичних навичок аудіювання;

б) для вчителя: використання спеціальних ефектів під час надання установки на прослуховування та в процесі слухання, використання аудіовізуальних опор під час слухання аудіотексту з метою подолання мовних труднощів і труднощів аудіювання, зумовлених умовами сприймання.

Отже, використання комп'ютерних технологій впливає на розвиток особистості учня, підготовку його до самостійної продуктивної діяльності в умовах інформаційного суспільства; введення до уроків англійської мови комп'ютерних навчальних засобів засвідчує реалізацію соціального замовлення, що зумовлено інформатизацією сучасного суспільства, та сприяє інтенсифікації всіх рівнів навчально-виховного процесу, зокрема, аудіювання англійського мовлення.

Відбувається розвиток конструктивного, творчого мислення учнів, розвиток комунікативних здібностей, формування вміння приймати оптимальні рішення в конкретних умовах, формування інформаційної культури. Крім того, молодші школярі за допомогою комп'ютерних програм готуються до самостійної пізнавальної діяльності.

Більшість комп'ютерних, зокрема мультимедійних, засобів, створених для навчання дітей молодшого шкільного віку, передбачають включення в навчальні програми елементів гри або побудову навчання на основі гри. Отже, вони завжди підтримують інтерес учнів на досить високому рівні.

Комп'ютерні технології дають змогу також реалізувати принципи адаптивності (приспособлення комп'ютера до індивідуальних особливостей

кожного учня), керованості (в будь-який момент можлива корекція вчителем процесу навчання), підтримки в учня психологічного комфорту під час роботи з комп'ютером.

Отже, на підставі узагальненого виокремимо такі переваги навчання учнів початкової школи аудіюванню за допомогою комп'ютерних технологій:

– комп'ютерний навчальний засіб може брати на себе функції керування, контролю, корегування й оцінювання у процесі організації зворотного зв'язку із суб'єктом навчання;

– комп'ютер може бути джерелом мовленнєвих повідомлень, він забезпечує навчання аудіювання в діалоговому режимі, що імітує реальні ситуації спілкування, створює відповідне творче середовище;

– комп'ютер дає змогу кожному учню під час подолання труднощів аудіювання англійського мовлення навчатися за індивідуальними можливостями навчання та досягти особистих результатів.

1. Скалій Л. І. Використання інформаційних технологій у формуванні професійної компетенції майбутнього вчителя іноземних мов / Л. І. Скалій // *Іноземні мови*. – 2003. – № 4. – С. 5–9.
2. Рогова Г. В. Методика обучения английскому языку на начальном этапе в общеобразовательных учреждениях / Г. В. Рогова, И. Н. Верещагина. – М. : Просвещение, 2000. – 232 с.
3. Елухина Н. В. Интенсификация обучения аудированию на начальном этапе / Н. В. Елухина // *Иностранные языки в школе*. – 1986. – № 5. – С. 15–20.
4. Зеленова Н. К. Об интенсификации обучения аудированию иноязычной речи / Н. К. Зеленова // *Проблемы интенсификации обучения иностранных языков в высшей школе: сб. науч. трудов. ; отв. ред. М. К. Бородулина, Н. И. Гез*. – М. : МГПИИЯ им. Мориса Тореза., 1980. – Вып. 157. – С. 98–119
5. Мильруд Р. П. Методика преподавания английского языка. English teaching methodology : учеб. пособие для вузов / Р. П. Мильруд. – М. : Дрофа, 2005. – 253 с.
6. Кошман И. М. Технические средства в обучении иностранному языку / И. М. Кошман, М. В. Ляховицкий. – М. : Просвещение, 1981. – 143 с.
7. Городнича Л. В. Диференційоване навчання молодших школярів аудіювання англійського мовлення з використанням комп'ютера : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук: 13.00.02 / Л. В. Городнича; Київ. нац. лінгв. ун-т. – К., 2009. – 23 с.
8. Коньшева А. В. Современные методы обучения английскому языку / А. В. Коньшева. – [Изд. 2-е, стереотип.]. – Мн. : ТетраСистемс, 2004. – 176 с.

9. *Гавриленко О. М.* До проблеми створення комп'ютерних програм навчання аудіюванню учнів старших класів / О. М. Гавриленко // Науковий Вісник кафедри ЮНЕСКО Київського державного лінгвістичного університету (Лінгвапакс – VIII) Філологія, Педагогіка і Психологія в антропоцентричних парадигмах. Філологія – Педагогіка – Психологія. – 2000. – Вип. 3В. – С. 689–702.

*Стаття: надійшла до редколегії 09.06.2016
доопрацьована 11.08.2016
прийнята до друку 25.08.2016*

TRAINING PRIMARY SCHOOL PUPILS THE AUDITION OF ENGLISH SPEECH USING COMPUTER TECHNOLOGY

Olena Yaburova

*SHEI "Donbas State Pedagogical University"
G. Batuka Str., 19, Slovyansk, Donetsk region, Ukraine, UA – 84116*

The article is devoted to the actual problem of modern linguistics – the use of computer technology in teaching primary school children English. The author examines one aspect of communicative activity of students in the classroom, namely training the audition of the English language. She proves the benefits of involving in the learning process the computer training facilities, which have a specific structure (hypertext, interactivity, enhanced visibility).

The author defines the following aspects of general academic possibilities in the process of learning foreign languages in which the use of information and communicative technologies can offer: completing the natural foreign speaking surrounding at all stages of studying; deeper realization of visual principles; teaching based on taking individual typological peculiarities into account; creating better conditions for programming and controlling functions; supplying more intensive process of forming and developing skills of aural self – control; maximum using analytical and imitative abilities of primary pupils; much deeper activating their inner resources, doing a number of exercises.

More than that, the author enumerates the opportunities computer technologies offer in order to overcome difficulties primary pupils meet when they learn how to audition. Computer means of teaching help to synchronize the phonogram with visual image on the display screen and in this way to create visual hints for auditioning a foreign text, creating

interactive surrounding for learning a foreign language, giving possibilities for simultaneous work for pupils of different language levels.

Coming to the conclusion, it is possible to point out the following advantages of teaching primary pupils to audition with the help of using computer technologies: computer teaching tools can held administrative, correcting and marking functions in the process of organizing two – sided connection between the subject of teaching and the teacher. The computer can be the source of language information. It supplies teachers with information for audition in dialogue format, which imitates the real life situations, creates the relevant artistic and imaginative surrounding. The computer lets every pupil to overcome difficulties of auditioning English speech to learn according their own pace and skills and achieve the best personal results.

Key words: learning English at primary school; listening; computer technology; audial control; administrative, correcting and marking functions.

